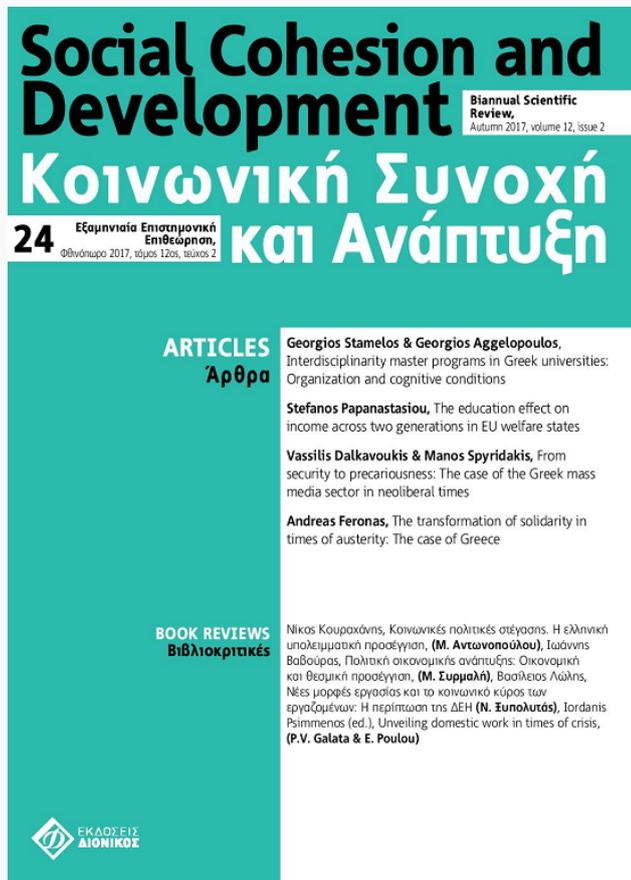

Social Cohesion and Development

Vol 12, No 2 (2017)

Ιωάννης Βαβούρας Πολιτική οικονομικής ανάπτυξης: Οικονομική και θεσμική προσέγγιση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2016

Μαρία-Ελένη Συρμαλή

doi: [10.12681/scad.18971](https://doi.org/10.12681/scad.18971)

Copyright © 2018, Μαρία-Ελένη Συρμαλή

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Συρμαλή Μ.-Ε. (2018). Ιωάννης Βαβούρας Πολιτική οικονομικής ανάπτυξης: Οικονομική και θεσμική προσέγγιση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2016. *Social Cohesion and Development*, 12(2), 146–148. <https://doi.org/10.12681/scad.18971>

λον παραθέτει τα κυριότερα μεθοδολογικά εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί, το πλαίσιο των εξελίξεων σε κοινοτικό επίπεδο αλλά και τις κυριότερες θεσμικές παρεμβάσεις σε επίπεδο κρατών μελών.

Μεταβαίνοντας στην ελληνική περίπτωση, η οποία είναι το κύριο θέμα αναφοράς του βιβλίου, ο κ. Κουραχάνης δεν αρκείται στη μονοδιάστατη επισκόπηση των κοινωνικών πολιτικών στέγασης. Αντίθετα, προχωρά σε μια απόπειρα ερμηνείας της υπανάπτυξης τους, συσχετίζοντας τις με την δομή και τα χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Παρουσιάζει τον χαρακτήρα που αυτές λαμβάνουν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, περίοδο εμφανούς επιδείνωσης των φαινομένων έλλειψης στέγης, και επίσης τις αναλύει σε συνάρτηση με τις ευρύτερες εξελίξεις στις κοινωνικές πολιτικές ως αποτέλεσμα των οικονομικών περικοπών.

Η δουλειά του κ. Κουραχάνη, που βασίζεται στην διδακτορική του διατριβή, είναι πρωτότυπη προωθεί την έρευνα και συνεισφέρει ουσιαστικά στην κάλυψη ενός σημαντικού κενού στην ελληνική επιστημονική βιβλιογραφία. Είναι σίγουρο ότι, για ερευνητές και δάσκαλους, θα παραμείνει ως έργο αναφοράς για την προσεχή περίοδο. Βέβαια, η συνεχής αναφορά του συγγραφέα στην Κοινωνική πολιτική και η επίκλησή της ως το «Άγιο Δισκοπότηρο» σε πολλά σημεία του βιβλίου δεν συμβάλλει πάντα στην δυνατή τεκμηρίωση και την ουσιαστική επιχειρηματολογία του. Παράλληλα, η γενικότερη έλλειψη στοιχείων που υπάρχει πάνω στο θέμα δεν επέτρεψε ευρύτερες συγκρίσεις ή γενικεύσεις. Σε σύγκριση με την Ευρωπαϊκή εμπειρία θα πρέπει να σημειώσουμε μια σημαντική διαφορά του ελληνικού παραδείγματος: Το γεγονός του υψηλού ποσοστού ιδιοκατοίκησης που παρουσιάζει η Ελλάδα και οι σημαντικές αποκλίσεις από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, εμπόδισε μια απόπειρα εξαγωγής συνολικότερων συμπερασμάτων. Ας ελπίσουμε ότι η εργασία του κ. Κουραχάνη θα αποτελέσει το έναυσμα για έναν ζωηρότερο και συστηματικότερο διάλογο γύρω από τα ζητήματα της κοινωνικής στέγης.

Μαρία-Γεωργία Αντωνοπούλου

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ιωάννης Βαβούρας

Πολιτική οικονομικής ανάπτυξης: Οικονομική και θεσμική προσέγγιση,

Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2016

Στο βιβλίο του Καθηγητή Ιωάννη Βαβούρα «Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης: Οικονομική και Θεσμική Προσέγγιση», υιοθετείται μια πολυσύνθετη ανάλυση, η οποία είναι συμβατή με το διεπιστημονικό χαρακτήρα της οικονομικής ανάπτυξης. Οι περισσότερες μελέτες για τη διερεύνηση της ανάπτυξης εμβαθύνουν σε διάφορες πλευρές εκδήλωσής της υπό το πρίσμα της οικονομικής ανάλυσης, αντιμετωπίζοντας ως δευτερεύουσας σημασίας τις θεσμικές και κοινωνικές προεκτάσεις της. Κάποιες άλλες μελέτες αναλύουν αποκλειστικά τις κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης, αποσιωπώντας τη στενή διασύνδεση μεταξύ της κοινωνικής και της οικονομικής συνιστώσας της. Κύριος σκοπός του βιβλίου είναι η ολοκληρωμένη και εις βάθος θεωρητική πλαισίωση της οικονομικής ανάπτυξης μαζί με την εμπειρική καταγραφή και τεκμηρίωση της έννοιας. Το βιβλίο αποτελείται από 12 κεφάλαια, συνυφαίνοντας τις βασικές κυρίως οικονομικές, αλλά και θεσμικές, διαστάσεις της διαδικασίας ανάπτυξης.

Σκοπός των κεφαλαίων 1 έως και 4 είναι η παρουσίαση των θεμελιωδών παραμέτρων της ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, στο εισαγωγικό κεφάλαιο 1, αναλύεται διεξοδικά ο όρος «οικονομική

ανάπτυξη», εξετάζονται οι σχέσεις της με την οικονομική μεγέθυνση και την εκβιομηχάνιση, ενώ γίνεται μια κριτική θεώρηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία θέτει ορισμένα ζητήματα περιορισμών ή «ηθικής» της ανάπτυξης. Στο κεφάλαιο 2, διερευνάται το ζήτημα της μέτρησης της οικονομικής ανάπτυξης, παρουσιάζεται η ταξινόμηση των χωρών σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, αναλύεται ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης και καταγράφονται οι σχέσεις μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και ανθρώπινης ανάπτυξης. Στο κεφάλαιο 3, παρατίθενται τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως είναι το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, η εκτεταμένη ανεργία, οι μεγάλες ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου, η ύπαρξη δυαδικών οικονομιών και κοινωνιών, η σοβαρή οικονομική και τεχνολογική εξάρτηση από τις αναπτυγμένες χώρες, τα μεγάλα και χρόνια ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών, το υψηλό εξωτερικό χρέος, μεταξύ άλλων. Στο κεφάλαιο 4, προσδιορίζονται οι οικονομικοί, πολιτικοί, κοινωνικοί και διεθνείς παράγοντες ανάσχεσης της οικονομικής ανάπτυξης.

Στόχος των κεφαλαίων 5 έως και 8, είναι η μελέτη της συμβολής των συντελεστών παραγωγής στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη. Στο κεφάλαιο 5, εξετάζεται η εργασία και αναδεικνύονται οι διαστάσεις του προβλήματος της απασχόλησης. Στο κεφάλαιο 6, αναλύεται η τεχνολογία, παρουσιάζονται οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες των αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες περιορίζουν την τεχνολογική τους πρόοδο, αποσαφηνίζεται η έννοια της τεχνολογικής εξάρτησης των αναπτυσσόμενων κρατών, ενώ παράλληλα δίνεται έμφαση στις επιπτώσεις των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας στην οικονομική μεγέθυνση, αλλά και την οικονομική ανάπτυξη ευρύτερα. Στο κεφάλαιο 7, παρουσιάζεται η σημασία του κεφαλαίου και περιγράφονται αδρομερώς τα παραδοσιακά κριτήρια επενδύσεων. Στο κεφάλαιο 8, διερευνάται το πρόβλημα των τρόπων χρηματοδότησης της ανάπτυξης από εγχώριες ή εξωτερικές πηγές.

Ακολουθώντας μια κλιμακωτή λογική εμβάθυνσης, στα κεφάλαια 9 έως και 12, αναλύονται ορισμένα ζητήματα που θεωρούνται κρίσιμης σημασίας στη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης όχι μόνο σε επίπεδο χώρας, αλλά και διεθνώς. Πιο αναλυτικά, στο κεφάλαιο 9 εξετάζεται η σημασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος στη διαδικασία της ανάπτυξης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Παράλληλα, σκιαγραφούνται οι προσδιοριστικοί παράγοντες της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, όπως είναι η αύξηση του πληθυσμού, η φτώχεια, η αστικοποίηση και η εκβιομηχάνιση. Στο κεφάλαιο 10, μελετώνται τα προβλήματα της άνισης διανομής του εισοδήματος και της φτώχειας και αναλύονται οι επιπτώσεις τους στην οικονομική ανάπτυξη. Στο κεφάλαιο 11, γίνεται η εννοιολογική αποσαφήνιση της παγκοσμιοποίησης, εξετάζονται οι σχέσεις μεταξύ παγκοσμιοποίησης και ανάπτυξης και επιχειρείται η μέτρηση του φαινομένου. Τέλος, το κεφάλαιο 12 έχει ως στόχο τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ του συστήματος της διακυβέρνησης και της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών. Κατ' αυτό τον τρόπο, οριοθετείται εννοιολογικά η διακυβέρνηση, γίνεται μια επισκόπηση της έννοιας της δημοκρατίας και παρατίθεται ο ορισμός της διαφθοράς στο πλαίσιο εξέτασης των θεσμικών, πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων της οικονομικής ανάπτυξης.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το βιβλίο αυτό αποτελεί εκτεταμένη αναθεώρηση του επίτομου εγχειριδίου με τίτλο «Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης», που εκδόθηκε από τις Εκδόσεις Παπαζήση τον Ιούνιο του 2008, τη βασική διάταξη του οποίου και ακολουθεί. Οι διαφορές από την προηγούμενη έκδοση αναφέρονται, κυρίως, στις νεότερες ταξινομήσεις των χωρών σε αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες, στην επικαιροποίηση των δεικτών μέτρησης διαφόρων διαστάσεων της ανάπτυξης, στη χρησιμοποίηση των πρόσφατων στοιχείων μέτρησης της ανάπτυξης, στη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ ανάπτυξης και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Επίσης, οι

διαφορές έγκεινται στην προσθήκη του κεφαλαίου 12, στο οποίο εξετάζονται οι σχέσεις μεταξύ διακυβέρνησης και οικονομικής ανάπτυξης, δεδομένης της τεράστιας σημασίας του συστήματος αξιών, πολιτικών και θεσμών που διέπουν τη λειτουργία της κοινωνίας στη διαδικασία και τη διατηρησιμότητα της οικονομικής της ανάπτυξης.

Το βιβλίο αποτελεί μια πρωτότυπη, πλήρη, ενδελεχή και ταυτόχρονα εύληπτη επιστημονική πραγματεία ως απαύγασμα της πολυετούς διδακτικής, ερευνητικής δραστηριότητας και εξέχουσας ακαδημαϊκής πορείας του Συγγραφέα. Επιπρόσθετα, συνιστά μια επίκαιρη συμβολή στη σύγχρονη πραγματικότητα συμβάλλοντας καθοριστικά στην σφαιρική αποτύπωση της οικονομικής, θεσμικής και κοινωνικής διάστασης της ανάπτυξης. Κατά συνέπεια, συνιστά ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εγχειρίδιο για ερευνητές και φοιτητές των κοινωνικών επιστημών, καθώς και για όσους συμμετέχουν στις εγχώριες πολιτικές διαδικασίες ή σε ένα ευρύ φάσμα τομέων της δημόσιας πολιτικής και στους τρόπους λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων.

Μαρία-Ελένη Συρμαλή

Πάντειο Πανεπιστήμιο & Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Βασίλειος Λώλης

Νέες μορφές εργασίας και το κοινωνικό κύρος των εργαζομένων: Η περίπτωση της ΔΕΗ,

Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2015

Το βιβλίο του Βασίλη Λώλη, *Νέες Μορφές Εργασίας και το Κοινωνικό Κύρος των Εργαζομένων: Η Περίπτωση της ΔΕΗ*, αποτελεί τη δέκατη συμβολή στη σειρά Κοινωνιολογία και Εργασία των εκδόσεων Παπαζήση, που επιμελείται ο Ιορδάνης Ψημμένος. Πρόκειται για μια πρωτότυπη μελέτη που εξετάζει την επιρροή των νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας στο κοινωνικό κύρος των εργαζομένων. Η σημασία του πονήματος έγκειται στην ανάλυση του τρόπου που ερμηνεύουν οι εργαζόμενοι την εργασία τους και τη θέση τους στην κοινωνία μέσα στο πλαίσιο νέων και ευέλικτων μορφών απασχόλησης που διαφοροποιούν σε πολύ μεγάλο βαθμό την παραδοσιακή σχέση του ατόμου με την εργασία.

Οι μεθοδολογικές επιλογές γύρω από τις οποίες περιστρέφεται η μελέτη είναι ιδιαίτερα αξιόλογες και εξαιρετικά απαιτητικές, καθώς συνδυάζουν την ποσοτική και την ποιοτική έρευνα με τρόπο που αναδεικνύει τόσο τις γενικές τάσεις όσο και τα ειδικά και πιο συγκεκριμένα ερμηνευτικά σχήματα των εργαζομένων σε σχέση με την εργασία τους. Η επιλογή του παραδείγματος της ΔΕΗ από το συγγραφέα είναι κάθε άλλο παρά τυχαία. Αντιθέτως, πρόκειται για μια στρατηγική μεθοδολογική επιλογή καθώς η εξέταση της συγκεκριμένης εταιρείας συνδέεται με τους ακόλουθους σημαντικούς προβληματισμούς. Πρώτον, αναγνωρίζεται η σημασία της ενέργειας για την οργάνωση της οικονομίας. Δεύτερον, πρόκειται για μια επιχείρηση που πέρα από το δημόσιο χαρακτήρα της και το ασφαλές εργασιακό περιβάλλον που αυτός υποτίθεται πως διασφαλίζει, έχει υπό την ομπρέλα της τόσο βαριά βιομηχανία όσο και υπηρεσίες. Τρίτον, οι πολιτικές και πρακτικές που εφαρμόζονται στη ΔΕΗ αποτελούν μοντέλο για την οργάνωση πολλών άλλων επιχειρήσεων.

Στην προσπάθεια να ξετυλιχθεί ο μίτος του κοινωνικού κύρους μέσα σε ένα τόσο σημαντικό και πολύπλοκο πλαίσιο, τα πρώτα δύο κεφάλαια παρουσιάζουν τις κλασσικές κοινωνιολογικές